

בדבר האבד יפה כיוון הראב"ד ז"ל שאמר דשיערו בו טורח כנגד הפסד. והפסד כנגד טורח, זהו זופתין חביתא ואין זופתין כוזא, ומה שהביא הרב ז"ל מהו"א אבל יש לי לעיין עוד בהנחת ריוח אם הוא נקרא דבר האבד ובוודאי ממעשה דבדיתא שאסר רבא בתרויהו לישני לצוד מהם אלא לדעת אכילה נראה שלא הותר במועד אלא הפסד דבר שברשותו הא הנחת ריוח בדבר שלא בא לרשותו אסור, שהרי הנהר הזה קופה ודגים שלא ניצודין להם עכשיו בודאי לא ימתינו להם לאחר המועד ואעפ"כ אסרו, ועוד נלמוד מאבל שאמרו החמרין והגמלין והספנין שלו הרי אלו לא יעשו ואע"פ שמזדמן להם שוכר הספינה עכשיו ולאחר שבעה לא יזדמן וזה העברת שכר גדול ממנו ואסור, ושכירות בהמות וכלים שלו הן עצמן הפסד שכר הוא, ואפילו ימצא להשכירן למחר מ"מ שכירות היום אבד הימנו ואעפ"כ אסור, ואבל ומועד אסורן שוין הם במלאכה הנעשה על ידי אחרים כדמפורש בגמרא.

עוד מצאתי בתוספתא אין כותבין שטרי אריסות וקבלנות במועד ר' יהודה מתיר שמא יקדמנו אחר, וקי"ל כת"ק, וזהו הנחת ריוח המזדמן לו במועד. והשתא קשיא מה שאמרו בירושלמי הדא שיירתא שרי מזבין מינה בחולא דמועדא וכתבוהו רבינו [ו]הגאונים ז"ל. ונראה לי שכל שאינו רוצה אלא להשתכר בהן אסור ליקח במועד, זהו ששנינו אין לוקחין בתים וכו' אלא לצורך המועד, אבל אם הוא צריך לעבדים ובהמות כסות וכלים לאחר המועד ודעתו ודאי ליקח אותן, ונזדמן לו עכשיו מי שהוא מוכר בזול והדבר ידוע שלא יזדמן לו לאחר המועד כגון השיירא, מותר לו ליקח מהן שהוא כהפסד גמור שלו ומיעוט כיסו אם אתה מונעו עכשיו ודבר האבד הוא לו, הרי הוא כמכירת פרקמטיא שהיא מזלת לאחר המועד דמותר. אבל להשתכר במקחו ודאי אסור. ומכאן ראייה שאסור להלוות ברבית לנכרי בחולו של מועד אבל מקבלין במועד להלוות לאחר המועד ובלבד שלא ימדוד ושלא ימנה ושלא יכתוב שטר במועד. וראיתי רבים מן הראשונים שהתירו ויש להם פירוש אחר במקצת עניינים הללו ומה שנראה לי כתבתי.

ולענין צנעא לא מצאתי בכל דבר האבד ממש שיהא צריך צנעא אלא בחושש להפסד במכניס פירותיו מפני הגנבים ובמביא כלים מבית האומן שאינו מאמינו, ואין הצנעה מעכבת עליו אלא מצניע כמה שהוא יכול להצניע ואינו מניח מלאכתו בשביל כך, מעובדא דכשורי דרב יוסף, הא בדבר האבד גמור עושה לכתחלה כדרכו בלא שנוי דצנעה, שהרי מכה בפטיש דמשמיע קולו לרבים (כדי) [ודאי] שלא ישנה, וכן להדיט העושה מלאכה לצורך המועד לא מצניע צנעא, שהרי אמרו לדידי חזי לי ימא דטבריא דמפקי לה משיכלי דמני כיתנא בחולי דמועדא, וא"צ לומר בעושה לאוכל נפש ומכשירין בין מלאכת הדיוט בין מלאכת אומן, ולא מצאתי צנעא אלא במי שאומנות שלו בכך כל השנה דהוא צריך צנעה בין לצורך אוכל נפש בין לשאר צרכי המועד, וזהו צנעה ששנינו בצידיין ודששין ובחנות הפתוחה לסטיו והיא של מוכרי פירות כסות וכלים, שכל מי שהוא נעשה מוכר לרבים נראין כעוסק במלאכתו בשאר ימות השנה. וצנעא דנסרין דארון של מת דקתני אף מביא עצים ומנסרן בצנעא משום חשדא הוא, ומאי צנעא עם המת בחצר קאמר, הא אם היה נראה שאינו [עושה] אלא במועד מותר, והיינו עובדא דכרופייתא כמו שפירשתי למעלה.

ובירושלמי גרסינן תני לא יצא מלקט עשבים ומוכרן בשוק, והקשו ואין דרכן לאכול מהם במועד, א"ר הושעיא אם אומר את כן נמצאת מתיר את האומנות במועד, והקשו ולא כן א"ר בא הדא דתימא בשאינן אבודין אבל אם היה דבר אבד מותר, מתני' בשלקטן ברגל כלומר כשיכולין להתקיים ומה דא"ר בא בשלקטן בערב ברגל.

עוד שנו בתוספתא כל אלו שאמרו מגלחין במועד מותר לספר בתוך ל' יום של אבל, אע"פ שהתירו לספר לא יספר ברשות הרבים אבל מספר הוא בצנעא בתוך ביתו. כל אלו שאמרו מכבסין במועד מותר לכבס בתוך ל' יום של אבל, אע"פ שהתירו לו לכבס לא יוליך כליו לכובס אבל מכבס הוא בצנעא בתוך ביתו, ומשמע מדלא קתני מותר בתוך שלשים של אבל ולא יספר ברשות הרבים וקתני אע"פ שהתירו, דבחולו של מועד נמי קאי, והוא הטעם שהזכרתי דכיון דהוא ספר וכובס שאומנותם כל השנה בכך צריכין צנעא, הא במכבס כסות שלו אינו צריך צנעא דהיינו משיכלי דטבריא, והא דקתני סיפא מכבס בצנעא הכי קאמר לא יוליך כליו לכובס בפרהסיא אבל מכבס הוא הכובס בצנעא בתוך ביתו בין באבל בין במועד, ולישנא דשוי לתרווייהו נקט. ומכל זה נתברר מה שפירשתי שהשמועות עצמן אומרות לך דרשינו כמו שדרשתי, ותהלה לאל יגעתי ומצאתי בהן מה שבקשתי.

עוד אני צריך להתיר קשר אחר שהוא מקושר במועד. ודאי דאיסורי מלאכות במועד מן התורה הן כדאמרי' בריש מי שהפך לא מיבעיא בחולו של מועד דאיסור מלאכה דאורייתא כו', ועוד אמרי' בפרק אין דורשין א"ל ר' יוחנן לריש לקיש אלא מעתה וחג האסיף בצאת השנה ה"נ חג שאתה חוגג ואוסף בו ואימת אילימא ביום טוב אסיפה ביום טוב מי שרו אלא בחולו של מועד וחוש"מ מי שרי אלא חג הבא בזמן אסיפה מכלל דתרווייהו ס"ל חולו של מועד אסור בעשיית מלאכה, כלומר מן התורה, דמשום הכי לא מיתוקם להו חג האסיף בחג שאתה אוסף בו, ואילו מדרבנן דבר ברור הוא שאסור בעשיית מלאכות השנויות במשנתנו, וש"מ חולו של מועד באיסור של תורה הוא. וה"נ מוכח בפ"ק דע"ז (כ"א ב') דתני התם לא ישכיר אדם שדהו לכותי מפני שנקראת על שמו והוא עושה בה מלאכה בחולו של מועד והוינן בה ותיפוק ליה משום ולפני עור לא תתן מכשול, ואי מדרבנן היא מי איכא משום לא תתן מכשול, ליכא ודאי אלא [משום] נקראת על שמו, ותמה על עצמן אם אסרו עליו כלום מפני חשד זה בשל דבריהם. ומכל הני שמעינן בהדיא דאיסור מלאכה בחולו של מועד תורה היא.

אמר רבא האי מאן דמתקן ארעא אדעתא דבי דרי שרי אדעתא דארעא אסור היכי דמי מוליא במוליא ונצא בנצא אדעתא דבי דרי שקיל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא ואמר רבא האי מאן דזכי זיכיא אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסור היכי דמי שקיל רברבי ושבק זוטרי אדעתא דציבי שקיל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא ואמר רבא האי מאן דפתח מיא לארעיל' אדעתא דכוורי שרי אדעתא דארעא אסור היכי דמי פתח תריי בבי חד ***מעיליא וחד מתתאי אדעתא דכוורי פתח חד בבא אדעתא דארעא:

סימן כב

כב ואמר רבא האי מאן דפשח דיקלא פיל' וראוי למאכל בהמה אדעתא דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסור היכי דמי מחד גיסא אדעתא דחיותא מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא ואמר רבא הני תוחלני מגזרינהו שרי מייצינהו אסור פיל' תמרים שלא נתבשלו כל צרכן מותר ללקטן במועד לצורך אכילה והנותרים מאכילה אסור לכובשם כדי שתצא מהם הליחה שלא יתלעו רב פפא אמר כיון דאי שבקינן להו מתלעי כפרקמטיא האבד דמי ושרי כלומר כיון שלקטן לאכילה אם יניח המותר שאינו צריך לאכילה יתלעו ויפסדו והויא כפרקמטיא אבודה אם לא ימכרנה עתה שמותר [למוכרה] במועד הלכך הני תוחלני נמי שרי למייצינהו כדי שלא יפסדו כיון דמתחלה לקטינהו לאכול:

סימן כג

כג ואמר רבא פרקמטיא כל שהוא אסור. פירוש לקנות סחורה או למוכרה אסור אפילו כל שהוא משום טרחא א"ר יוסי בר אבין ודבר אבד מותר ולא מיקרי דבר האבד אלא שיחסר מן הקרן כגון הני תוחלני וזיתיו הפוכין ובורו לגוף וכגון הני דבני אקרא דשנוותא שאם לא ילך עתה לא ימצאם לאחר המועד אבל אם יום השוק הוא במועד ויוכל עתה למכור סחורתו בריוח ולאחר המועד לא יוכל להרויח כל כך אבל מן הקרן לא יפסיד אסור למכור במועד זהכי איתא בירושלמי (פ"ב הלכה ג) אי ידע דלא מזדבני והוא פוחת מקרנא מזדבן ואם אין לו מה יאכל מותר למכור במועד ואפילו יש לו מה יאכל אלא אם ימכור יהיה לו מעות בריוח ויוציא יותר לשמחת יו"ט משמע בירושלמי (שם) דשרי דגרסינן בירושלמי דפרק ב' דמכילתין ר' יוסי ור' אלעזר הוו מפקדין לר' אושעיא דהוה פריש פיל' פורש מלמכור במועד אי את ידע דאת מזדבן א ואת שתי גבן זבין ואי לא לא תזבין רבי יונה הוה ליה ספרין אתי שאיל לרב הונא מהו למיזבנינהו במועדא א"ל שרי מיחד את במועדא ואת שתי קונדיטון במועדא התיר לו למכור בשביל שישמח במועד וישתה יין קונדיטון ואלו לא היה לו מעות בריוח לא היה שותהו ועוד גרסינן פרקמטיא אבודה שרי מזבנינהו במועדא רבי יעקב בשם רבי אחא בשם ר' יוסי הדא שיירתא שרי למיזבן מינה במועדא לא הוה ידע דשיירתא עלתה ומוזלא עבידתא אלמא עבורי רווחא פסידא היא משמע מהא ירושלמי אם נזדמן במועד דבר שאינו מצוי מיקרי שפיר דבר האבד כגון אם באו שיירות של סוחרים במועד והביאו הרבה סחורות ומוכרים בזול ולא ימצאו אחר המועד ואף השיירות קונין עתה הסחורות ביוקר קונין מהן ומוכרין להם דמניעת הריוח הוא הפסד כיון דדבר שאינו מצוי הוא:

סימן כד

כד ועל שמלוין לנכרי ברבית כתב ר"י בתשובה שלא היה נראה לר"ת לאסור משום פרקמטיא א אלא משא ומתן של סחורה ולא הלואות והא דרבינא מסיק דמי בבני אקרא דשנוותא ולא הוי שרי ליה רב אשי אלא משום דבתר הכי לא משכח להו אלמא אפילו פרעון הלואה אסור וכל שכן להלוות אותה הלואה היתה כעין פרקמטיא שהיה מלוה להם מעות והיו נותנין לו יין בפרעון והיה משתכר בו כדאיתא בפרק איזהו נשך (דף עג ב) רבינא הוה יהיב זוזי לבני אקרא דשנוותא ושפכו ליה טפי טפייתא אתא לקמיה דרב אשי א"ל ומי שרי הכי א"ל אחולי קמחלי גבך והיינו עובדא דהכא אבל הלואה אינה כעין פרקמטיא ושרי א וכתב ר"י ז"ל מאחר שהיה ר"ת מתיר ורוב בני אדם נוהגים בו היתר אין בידי לאסור להם והמחמיר על עצמו תבא עליו ברכה א ואני רגיל לומר למלוים בחול המועד שיקבלו הרבית של שבוע ראשון מיד הנכרים ויוציאוהו ליתרון לשמחת יו"ט כי ההיא דירושלמי ע"כ וקצת נ"ל להביא ראיה דהלואה שריא במועד מהא דתנן בפרק בתרא (דף יח ב) אין כותבין שטריי חוב במועד ומדלא אסר אלא כתיבת השטר מכלל דהלואה שריא א ואין לומר דהתם מיירי בהלואה שהוא לצורך המועד דהא קתני סיפא ואם אין לו מה יאכל מותר א ובאשכנז הירא דבר השם נוהגים איסור בהלואות רבית לנכרי בחוה"מ א ואני התרתי בבית הללות לנכרי' שרגילין תמיד בהלואה בבית שאם לא ילוו להם ילכו להם לבית יהודי אחר וילוו להם וירגילום לבא אצלם ואיכא פסידא:

סימן כה

כה [דף יא ע"א] רב שרא ליה לחיאי בר (רב) אשי למיגדל אוהרי פירוש מצודות דגים עשויות מערבה בחולא דמועדא מ"ט מעשה הדיוט הוא אבל אוזלי א פיל' מצודות דגים עשויות מחוטיין אסור מ"ט מעשה אומן הוא:

סימן כו

כו רב יהודה שרא ליה לאמי תנוראה למיגדל תנורא לרבה בר עשבי למגדל מהולתא איני והאמר רבה בר שמואל ושויין שאין גודלין תנור לכתחלה לא קשיא הא דשרי רב יהודה בימות החמה א כגון בפסח דאפשר למיפא ביה בחולא דמועדא והא דאסר רבה בר שמואל בימות הגשמים כגון בסוכות:

סימן כז

כז מתני' עושין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה אומן. ושפין את הסדקין ומעגילים אותו במעגלה ביד וברגל אבל לא במחצלים. הציר והצנור והקורה והמפתח שנשברו מתקנן במועד ובלבד שלא יכוין מלאכתו:

סימן כח

כח כבשים שהוא יכול לאכול מהם במועד כובשן במועד:

קיימא ומנהג האריסות ידוע הוא במקום וכיון שזה היה אריס מקודם לכן מסתמא לא מסלק ליה והוה ליה כמו שהיתה מושכרת אצלו מעיקרא מה שאין כן בחמר וגמל וספינה שהוא דרך בני אדם להחליפו מזה לזה וכל המרבה בשכרו קודם והזמנים כמו כן מתחלפים עליהם פעמים נשכרין בזול ופעמים ביוקר ומשום הכי אסור לכתחלה. שכיר יום אפילו בעיר אחרת לא יעשה פירוש אם יש לאבל שכיר יום לעבודת קרקע מאי טעמא אריס בדנפשיה קטרח אבל שכיר יום במלאכת האבל הוא עושה ושכיר ופועל כעבדו של אבל דמי וכל מלאכה שהיא בעבודת קרקע בפרהסיא הוא ואסור:

סימן ד

ד היתה מלאכת אחרים בידו כגון דבר תלוש בגד לארוג וכיוצא בו בין קבולת בין שאינה קבולת לא יעשה מפני שיכול לעשות אחר ימי אבלו היתה מלאכתו ביד אחרים בבית האבל לא יעשו בבית אחרים יעשו והא דמחמירין טפי באבל מבחול המועד דאבל אסור לעשות בדבר האבד לעצמו ואע"ג דאיסור מלאכה דאבל אסמכוה אקרא דדברי קבלה ואיסור מלאכה דחול המועד אסמכוה אקרא דאורייתא נראה לי הטעם משום דבימי אבלו אפשר שיעשה ע"י אחרים לכן לא רצה להקל שיעשה תוך שלשה הוא בעצמו אפילו בדבר האבד מה שאין כן בחול המועד דהכל אסורין בעשיית מלאכה ומהאי טעמא נמי נראה לי דהלכה כרשב"ג דאם אין אומן אלא הוא שיעשה בצנעא מכ"ש בחול המועד ומאחר שדבר האבד של האבל נעשית ע"י אחרים ולא ע"י עצמו נראה כמו שכתב הראב"ד ז"ל שאפילו מה שאסרו לעשות במועד בדבר האבד משום שירחא יתירא כגון להשקות לו בית השלחין ממי קילון ועשיית עוגיות לגפנים ועשיית אמה לכתחלה וחפירת בורות שיחין ומערות כשצריך להם ובנין פירצה כדרכו וכיוצא בהן שאסרו לעשות במועד משום טרחא יתירא. בימי אבלו כיון שנעשה לו ע"י אחרים אין חילוק בין טורח מועט ובין טורח מרובה דכיון דדבר האבד הוא הכל מותר דבחול המועד מסרו הכתוב לחכמים וראוי לאסור בטורח מרובה משום כבוד המועד אבל באבל בנעשית ע"י אחרים מאי איכפת לן בטרחא דאחרים וכן פרקמטיא שלו בדבר האבד נמכרת ע"י אחרים וכן אם היתה שיירא עוברת מוכרין וקונין לו ואי מסיק דמי באינשי והאידינא משכח להו וכיומא אחרניא לא משכח להו שרי לשדורי עליהו שליח. ולוקח בחובו בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכתוב ומעלה בערכאות של נכרים מפני שהוא כמציל מידם. וכן כתבו הגאונים שאם יש לאבל דין על אדם אינו תובע כל שבעה ואם היה דבר האבד כגון שמבקש לילך למדינת הים או שהיו עדין חולים עושה שליח ודן עמו. מסקנא דמילתא דבר האבד נעשין לאבל ע"י אחרים ואפילו מילתא דאית ביה טרחא יתירא ואם אין שם אומן אלא הוא יעשה בצנעה ואפילו בתוך שלשה ימים ראשונים ואריסין וחכרנין וקבלנים של האבל הרי אלו עושין ואפילו נשלם זמן אריסותם קודם האבילות. ואם האבל אריס בשדה של אחר פירש רש"י ישכור האבל פועלים שיעשו מלאכה משום פסידא דמרי דארעא ואפשר שגם לפי הראב"ד ז"ל הוא מותר כיון דהשדה הוא של אחר אין זה נקרא מלאכת האבל. וחמור וגמל וספינה שלו שהיו מוכרין או מושכרין אצל אחרים קודם התחלת האבילות הרי אלו יעשו ואם נשלם זמן חכירתו או שכירתו קודם התחלת האבילות הרי אלו לא יעשו אבל אם היה האבל עצמו מוכר או מושכר אצל אחר לא יעשה מלאכה בימי אבלו ושכיר יום של אבל בעבודת קרקע אפילו בעיר אחרת לא יעשה ואם היתה מלאכת אחרים בידו בין קבולת בין שאינה קבולת לא יעשה היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו לא יעשו בבית אחרים יעשו**:

סימן ה

ה מוריון בר' דרבין ומר בר' דרב אחא בר' דרבא עבוד גימלא בהדי הדדי פי' שני שוורים חיברו יחד לצמד אחד איתרע ביה מלתא במר בריה דרב אחא פסקי' לגמליה אמר רב אשי גברא רבה כמר בריה דרב אחא לעביד האי מלתא דנהי דלפסידא דידיה לא חייש לפסידא דאחרניא לא חייש והא קתני אם היו מוכרין או מושכרין אצל אחרים הרי אלו יעשו. אדם חשוב שאני. הרב אלפסי לא הביא הך עובדא והביא גירסת ירושלמי אלו מגלחין (הלכה ה) ב' אחים שני שותפין שני טבחים שני חנונים שאירעו לאחד מהן דבר הרי אלו נועלים חנותם) ולכאורה נראה דפליג אגמרא דידן דלגירסת הירושלמי יפה עשה דפסק לגמרי כי מלאכת שניהם בטילה והראב"ד ז"ל הקשה מהירושלמי אגמרא דידן ותירץ דודאי נועלין חנותם ואין השותף מתעסק בעסק השותפות בפרהסיא אבל בביתו מתעסק בעסק השותפות ואע"פ שחולקין בשכר כמו חמור וגמל וספינה שמוכרין ביד אחר הלכך לא הוה ליה למיפסקיה לגמליה ומסיק אדם חשוב שאני ואית ליה קלא ואמרי בהמתו של פלוני עושה מלאכה בימי אבלו והוה ליה כפרהסיא אע"פ שבבית השותף ודמיא לנעילת חנות:

סימן ו

ו [דף יב ע"א] אמר שמואל מקבלי קבלנות בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר ואסיקנא ה"מ בשבתות ובימים טובים והוא דליכא מתא דמיקרבה להתם אבל בחולו של מועד אע"ג דליכא מתא דמיקרבה להתם כיון דשכיחי אינשי דאזלי מדוכתא לדוכתא אסור. פי' הראב"ד האי קבולת לא בקבולת דשדה איירי דהיא אפילו בימי אבלו מותר לכתחלה כדפי' לעיל (סימן ג) וכ"ש במועד כרב שישא בריה דרב אידי (סימן א) ותניא כוותיה ולא קבולת דתלוש הוא דהא אמרינן בבית אחר יעשה ואפילו בימי אבלו ואפילו בשבת נמי מותר כדאמר [שבת יז ב] בעורות לעבדן וכלים לכובס נכרי שכולם עם השמש מותר אלא בקבלנות דבנין איירי שאם קבלו אומני נכרים לבנות לו בנין בית בערב המועד מותר לבנותו במועד דבדנפשיהו קא עבדי אבל אסור אותו בתוך התחום ובחול המועד אפילו חוץ לתחום משום מראית העין שאין הכל יודעין שהיא קבולת ודין קבולת של בית מה שהתיר ר"ת ואסר ר"י בפ"ק דע"ז בסופו (סימן כג):

סימן ז

ז רש"י פי' בלשון אחר ומקבלי קבולת שקבלו עליהם מלאכת האבל אסור בתוך התחום ואע"פ שקבלו קודם האבל מפני מראית העין שלא יאמרו ראו זה שמסר מלאכתו לאחרים בימי האבל ולא ידעו דקבולת היא לגבייהו קודם לכן ואמרינן לעיל (סימן א) אלו דברים שעושין לאבל וכו' דדבר שאינו אבד אסור לאבל למסור לאחרים בימי אבלו אבל חוץ לתחום שרי הואיל וקבלוהו קודם האבל וליכא

